

Людмила Повзун

МІЖНАРОДНІ ОБРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАМЕРАЛІСТИКИ

Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика // CHAMBER INSTRUMENTAL ENSEMBLE: HISTORY, THEORY, PRACTICE / гол. ред. Ігор Пілатюк, упоряд. Ніна Дика [=Наукові збірки ЛНМА ім. М. В. Лисенка, вип. 34]. Львів 2015. 564 с.

В останні десятиліття камерно-інструментальний вектор музикознавчої думки все більше актуалізується, набуваючи суттєвого значення в українському музикознавстві. Яскравим прикладом розширення проблематики досліджень музичної камералістики є 34 випуск Наукових збірок ЛНМА.

Збірка, присвячена 160-й річниці ЛНМА, покликана об'єднати провідних науковців з різних міст України (Львова, Одеси, Харкова, Києва, Дрогобича) та зарубіжжя – Німеччини, Польщі, Китаю з метою вивчення пріоритетних напрямків у процесах розвитку камерно-інструментальної композиторської та виконавської творчості у ХХ–ХХІ століттях. Об'ємний за окресленою проблематикою, розмаїтий за тематикою, інноваційний за матеріалами та науковими підходами, рецензований збірник є новим щаблем плідних зусиль талановитих музикантів – виконавців, педагогів та дослідників, що істотно доповнюють панораму камерно-

інструментальної спадщини і сьогодення та визначають шляхи розвитку цієї надзвичайної сфери музичного мистецтва у майбутньому.

Як зазначає ректор ЛНМА професор Ігор Михайлович Пилатюк, однією з суттєвих стильових прикмет камерно-інструментального виконавства у Львові та Галичині є його постійна спрямованість до відкриття нових обріїв, до досягнення нових художніх цінностей і відродження несправедливо забутих шедеврів минулого, до утворення нових, відповідних духові часу, форм і тематичних блоків, що розкривають сутність такого виду музикування – від серця до серця. Процеси, які відтворюють стрімкі зміни в культурно-інформаційному просторі сучасності, знаходять своє відображення не лише в концертно-виконавській діяльності викладачів Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка, а й у їх наукових інтересах.

Наприкінці ХХ та на початку ХХІ століть у культурному просторі України відбуваються процеси аксіологічної трансформації художньої свідомості, що історично закономірно пов'язано з еволюційними змінами естетико-художніх орієнтирів та особливостями політичної модернізації країни. Камерно-інструментальне мистецтво стає виразником світоглядних позицій і творчих прагнень митців, відбувається інтенсивний розвиток камерного інструментально-ансамблевого виконавства та регіональних виконавсько-педагогічних шкіл камерно-інструментального напрямку.

Значної інтенсифікації набуває процес осмислення функціонування інструментально-ансамблевої культури у різних аспектах регіональної проблематики – історичному, мистецтвознавчому, культурологічному, що позитивно впливає на відтворення картини національної культури у всьому розмаїтті її проявів. Поступове розширення географічних та хронологічних меж відбувається паралельно із поглибленням спектру їх проблемного поля. Предметом досліджень стають культурно-історичні факти, не відомі досі музичній науці, що сприяють висвітленню шляхів становлення та періодизації розвитку музичної культури України.

Дослідження збірника обіймають широкий діапазон проблематики, що порушує різноманітні питання історії та теорії камерного мистецтва, його жанрово-стильової специфіки, естетики виконавської та композиторської творчості, музичної педагогіки.

Теоретичний та культурологічний аспекти висвітлюються в працях провідних науковців, зокрема, процеси історичного становлення та еволюції камерного ансамблю досліджуються у статті Стефанії Павлишин «Еволюція камерного ансамблю (Львів)»; стаття Люби Кияновської «Камерність в індивідуальних трансформаціях творчості Віктора Камінського» (Львів) присвячена дослідженню інструментальної камерності в оркестрових творах композитора; основні шляхи теоретичного досягнення камерного ансамблю в українському музикознавстві та сучасні тенденції в дослідженні ансамблевої проблематики характеризуються в статті Ірини Польської «Камерно-ансамблеве мистецтво України: шляхи музикознавчих розвідок» (Харків). Проблемі маргінальності як соціокультурному, естетичному, екзистенційному та мистецькому феномену присвячено статтю Наталії Савицької «Камерні маргіналії пізніх романтиків» (Львів). Поняття інтенціональності як особливої комунікативної енергії, духовної вертикалі, яка концептуалізує вико-

навський акт, надаючи йому рис феноменальності (на прикладі аналізу інтерпретації Фортепіанного Секстету В. Барвінського), досліджується в статті Ірини Чернової «Інтенціональність у камерно-інструментальному виконавстві» (Львів).

У статті Василя Пилип'юка «Камерні рефлексії музичного фотомистецтва: естетичний аспект» (Львів) визначено специфіку та естетичну природу мистецької фотографії. «Ансамблевий інструменталізм як сукупна якість художнього вираження» в статті Людмили Повзун (Одеса) розглядається як система множинності предметно-інструментальних якостей ансамблю та ідеально-психологічних особливостей її учасників. У статті Андрія Карпяка «Ансамблева природа витвору Теобальда Бема» (Львів) досліджуються процеси розвитку сучасної флейти. Стаття Сун Жуй Лун «Камерно-концертне життя Харбіну» (Львів) знайомить з різними формами концертного виконавства в культурі Харбіну першої третини ХХ століття. Панорамний огляд українсько-швейцарських контактів у сфері камерного музикування здійснено в роботі Андрія Драгана «Українсько-швейцарська співпраця у галузі камерно-інструментального мистецтва» (Львів).

Питання жанрово-стильової специфіки камерного ансамблю порушуються в працях: Марти Карапінки «Альтова соната початку ХІХ століття: шляхи становлення романтичної образності та стилістики» (Львів), Ірини Петренко «Фортепіанний квартет ор. 6 Луї Фердинанда Пруського як джерело романтичних тенденцій» (Харків), Ольги Гуркової «Неоромантичні тенденції у камерно-інструментальній творчості І. Карабиця» (Київ), Ольги Щербакової «Поетично-філософські образи «Ранкової музики» Ю. Іщенка: до питання інтерпретації» (Одеса), Дарини Харитонової «Символічний вимір сонати № 2 для скрипки та фортепіано М. Скорика» (Київ), Оксани Дімініяци «Камерно-інструментальна творчість Ю. Іщенка крізь призму тенденцій гротесковості» (Київ), Олени Колісник «Тема Чорнобиля у камерно-інструментальній творчості Є. Станковича» (Львів) тощо.

Характерною ознакою розвитку вітчизняної теорії та історії камерно-інструментальної творчості на сучасному етапі є активізація науково-дослідницької діяльності музикантів-виконавців, що, з точки зору Ірини Польської, спричиняє суттєві зміни її парадигми і фіксує потужну тенденцію до «виконавизації» наукової думки. Саме у цьому річизі створено значну кількість ансамблевих студій у вітчизняній музикології 2000-х років, які виявляють нові обрії жанрово-теоретичного осягнення ансамблевої музики, де предметом наукового аналізу стає інструментально-ансамблева виконавська сфера. Звичайно, між цими напрямками існує постійна дифузна взаємодія, внаслідок чого дослідження набувають комплексного, багатогранного характеру.

Питання виконавства та педагогіки розглянуті у статтях Назарія Пилатюка «Скрипкова транскрипція у сфері камерного музикування» (Львів), Анастасії Кравченко «Камерно-інструментальні твори Віктора Косенка в рецепції салонного музикування» (Київ), Зоряни Юзюк «Музика Мирослава Скорика для фортепіанного дуету» (Львів), Андрія Пришляка «Структурні моделі кларнетових тріо в традиціях європейської камералістики: фортепіанні тріо за участю кларнету в ХХ ст.» (Львів), Юлії Токач «До питання інтерпретації сонати для скрипки і фортепіано Антоніна Дворжака» (Львів), Галини Жук-Вольф «Сучасне виконавство на віолі да гамба» (Франкфурт на Майні, Німеччина), Володимира Старко «Фагот у камерно-

інструментальному ансамблі XVII-XIX ст.» (Львів), Надії Яковчук «Соната-поема» для альта і фортепіано Олександра Яковчука: деякі питання інтерпретації» (Київ).

Надзвичайно цікавим для широкої аудиторії є розділ «Творчі портрети в історичному просторі», що висвітлює діяльність окремих особистостей та творчих колективів. Логічним продовженням монографічного дослідження «Львівський камерний оркестр 1959–2012» є стаття Артура Микитки «Львівський камерний оркестр *Академія* та диригенти» (Львів), що розкриває ще один історичний пласт творчої діяльності видатного колективу. Діяльність Квартету ім. Лисенка в контексті досягнень камерно-ансамблевого виконавства України висвітлюється в роботі Ніни Дикої «Камерний простір музикування: Квартет імені Лисенка» (Львів). Процеси виникнення та розвитку камерно-інструментального виконавства у Львові розглянуті у роботі Тереси Мазепа «Галицьке музичне товариство» у Львові: питання камерно-інструментального виконавства» (Львів–Жешів, Польща). У матеріалах Роксоляни Мисько-Пасічник «Формування творчої особистості Василя Барвінського: камерно-інструментальні ансамблі празького періоду» (Львів) досліджуються музично-естетичні засади та характерні риси камерно-інструментального стилю композитора. Невідомі біографічні факти про практику виконавсько-інструментального аматорського музикування Миколи Колесси висвітлюються в статті Наталі Самотос-Баерле «Сторінки біографії Миколи Колесси: камерно-інструментальна музика – виконавська практика і компонування» (Львів–Гайдельберг, Німеччина). У дослідженні Лілії Назар-Шевчук «Роль камерно-інструментальної творчості В. Барвінського в процесі становлення та розвитку української камералістики» (Львів) аналізується новаторство композитора в сфері камерно-ансамблевої творчості. Нові організаційні підходи в підготовці та проведенні мистецьких акцій, процеси формування професійних критеріїв виявляє стаття Володимира Сивохи́па «З історії діяльності «Союзу Українських Професійних Музик у Львові» та концертне життя Львова 1934–1939 рр.» (Львів). Виконавська творчість піаністки українського походження та її роль у музичній культурі стають предметом розгляду в роботі Анастасії Рогашко «Лідія Артимів у просторі камерно-інструментальної творчості» (Львів). В статті Уляни Молчко «Виконавська творчість Іриня Турканика в контексті сучасного камерно-музичного мистецтва Галичини» (Дрогобич) досліджується діяльність скрипаля, педагога, диригента та його вплив на розвиток камерного музикування на Львівщині. Панорамний огляд форм конкурсно-фестивального руху та участь у ньому представників фахових навчальних закладів Львова зроблено в статті Соломії Канчалаби-Швайковської «Львівські віолончелісти в міжнародному конкурсно-фестивальному русі» (Львів). Творчість австрійського композитора, піаніста, педагога і організатора музичного життя Львова Жана Рукгабера здійснюється в контексті історико-культурного простору Галичини XIX ст. в статті Зеновії Жмуркевич «Фортепіанні ансамблі Жана Рукгабера в контексті особливостей історико-культурного соціуму доби бідермаера в Галичині XIX ст.» (Львів).

Критичний розділ містить відгук Алли Терещенко (Київ) на монографію-альбом «Львівський Камерний Оркестр 1959–2012» та надзвичайно особисті спогади про ідею створення оркестру, його перших виконавців-інструменталістів та керівників. Протягом багатьох років існування цього елітарно-вишуканого і,

водночас, демократичного колективу концертні виступи були знаковою подією для міста. Альбом є літописом творчих здобутків колективу, його історії та сьогодення: наведено колосальний репертуар оркестру, що охоплює камерно-оркестрову творчість композиторів майже всіх країн світу, численні переклади та аранжування для оркестру творів світової музики різних жанрів, а також спеціально скомпоновані для цього колективу твори українських композиторів.

Творча співпраця двох музичних вузів України – Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка та Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової в науковому та виконавському аспектах аналізується у статті Людмили Повзун «Камерний діалог Національних Академій: Одеса – Львів» (Одеса). Певним підтвердженням творчих стосунків музичних академій є стаття Ольги Щербакової (Одеса) «Камерно-інструментальний ансамбль у науковому просторі», присвячена міжнародній науково-практичній конференції «Камерно-інструментальний ансамбль: традиції та сучасність» з нагоди 160-річчя Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка.

Розділ «Критика» містить відгук В'ячеслава Цайтца (Львів) на монографічне дослідження Андрія Карпяка «Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста», що охоплює широке коло проблем, пов'язаних з сучасним виконавством на флейті. В роботі висвітлюється сучасний стан музичного мислення, основ трактування та відтворення музичного матеріалу, з опорою на засади флейтової техніки та фактурно-інструментальні прийоми виконавства на флейті.

Дві рецензії – Віктора Москаленка (Київ) на довідник «Мала енциклопедія піаніста-концертмейстера, артиста камерного ансамблю» Тетяни Молчанової (Львів) та Олександри Самойленко (Одеса) на монографію «Історія камерних інструментально-ансамблевих жанрів» Людмили Повзун (Одеса) – визначають своєчасність появи цих видань та фіксують поглиблену увагу музикознавства до питань камерної інструментально-ансамблевої творчості.

У презентованій збірці наукові матеріали вперше подані двома мовами (українською та англійською) у повному текстовому обсязі, що надає змогу міжнародному науковому співтовариству ознайомитися з творчими здобутками українських вчених, актуальність дослідницької проблематики яких зумовлена потребою сучасного музикознавства у всебічному осмисленні подальших шляхів розвитку національного музичного мистецтва і, зокрема, процесів, пов'язаних із концертно-виконавською, педагогічною, композиторською діяльністю у створенні цілісної концепції феномену української камералістики.

Рецензований збірник, присвячений виконавським питанням камерно-інструментального ансамблю, його історії, теорії та естетики, є першою і дотепер унікальною у вітчизняному музикознавстві спробою суспільно-комплексного підходу до осмислення специфіки функціонування камерно-інструментального мистецтва як системного явища із застосуванням культурологічних та мистецтвознавчих досліджень. Титанічна праця викладачів кафедри камерного ансамблю та науковців Львівської національної музичної академії в процесах осягання макрокосму поняття «камерний ансамбль» надає можливість окреслити провідні тенденції наукового пошуку українських музикознавців початку XXI століття.